

Ο Νίκος Σκαλκώ τας ήρθε στον κόσμο τον Μάρτιο του 1904, στην Χαλκίδα αντικρύζοντας το γαλάζιο του Ευβοϊκού. Ο πατέρας του έπαιζε φλάουτο στη Φιλαρμονική της Χαλκίδας. Στα έξι του χρόνια, το 1910, η οικογένειά του, μετακομίζει στην πρωτεύουσα ώ στε να προσφέρει στον παιδί την ευκαιρία να καλλιεργήσει το σπουδαίο μουσικό ταλέντο που είχε, στο Ωδείο.

Νίκος Σκαλκώ τας Μάρτιος 1904 Χαλκίδα - Σεπτέμβρης 1949 Αθήνα - □ - □ Μάρκος Βαμβακάρης Μάιος 1905 Σύρα - Φλεβάρης 1972 Αθήνα

Ο Μάρκος Βαμβακάρης γεννήθηκε τον Μάιο του 1905, από καθολική οικογένεια στην Άνω Σύρα, βλέποντας το γαλάζιο του Αιγαίου. Ο πατέρας του έπαιζε τσαμπούνα στα πανηγύρια. Η φτώχεια τον απομάκρυνε από τα σχολεία και τον έσπρωξε στην βιοπάλη. Λούστρος, εφημεριδοπώλης, παιδί σε μανάβικο, ήταν οι πρώτες του δραστηριότητες.

Ο Ν.Σ. αποφοιτά με την ανώτατη δυνατή διάκριση από το Ωδείο, ενώ ταυτόχρονα παίζει βιολί σε διάφορες εκδηλώσεις για το λόγους βιοποριστικούς. Το 1921, με υποτροφία που λαμβάνει από το ίδρυμα Αβέρωφ, βρίσκεται στο Βερολίνο για ανώτατες μουσικές σπουδές. Θα παραμείνει εκεί μια δεκαετία καθώς αποδέχεται νέα υποτροφία από τον Εμ. Μπενάκη. Εκείνη την εποχή το Βερολίνο, ήταν η μητρόπολη των τεχνών και των γραμμάτων.

Ο Μ.Β. στα 12 του χρόνια φεύγει σχεδόν κυνηγημένος από το νησί του, βρίσκεται στον Πειραιά. Κερδίζει τον επιούσιο ως χαμάλης, καρβουνιάρης, εκδορεύς. Ζει στο περιθώριο του

λιμανιού και από μικρός γνωρίζει τον κόσμο από την ανάποδη. Κάποια στιγμή ακούει τις πενιές από το μπουζούκι του Νίκου Αϊβαλιώτη και δηλώνει ότι αν δεν μάθει και αυτός θα σπάσει τα δάκτυλά του.

Ο Ν.Σ. περνά στο Βερολίνο την καλύτερη, παραγωγικότερη, κοινωνικότερη δεκαετία της ζωής του. Μαθητής του Arnold Schönberg, γράφει πάνω από 70 έργα, παράλληλα παίζει, εξελίσσεται σε ένα συνθέτη και μουσικό διεθνούς επιπέδου. Ταυτόχρονα, ερωτεύεται, παντρεύεται, τεκνοποιεί, χάνουν με τη σύζυγό του την βιολονίστρια Ματίλντε Τέμκο, ένα παιδί στην γέννα, και όταν ο A. Schönberg, εγκαταλείπει το '33 την Γερμανία όπου το τέρας του Ναζισμού έχει επιβληθεί, γυρνά και αυτός, μόνος εκτός γάμου πια, στην Αθήνα.

Στο ίδιο, περίπου, χρονικό διάστημα ο Μ.Β. παντρεύεται την Ελένη Μαυροειδή, τη Ζιγκοάλα όπως την αποκαλεί, μια σχέση που του πρόσφερε μεγάλες πίκρες και απογοητεύσεις. Ο κόσμος που ζει, βρίσκεται στο υπόγειο της κοινωνίας. Οι τεκέδες, τα καταγώγια που τόσο περιφρονούν και εχθρεύονται οι «καθώς πρέπει» είναι το περιβάλλον του. Αυτοδίδακτος συνθέτης, στιχουργός αντλεί θεματολογία από την σκληρή καθημερινότητά του, ανοίγοντας καινούργιους μουσικούς δρόμους, δυσνόητους ίσως και αντιπαθείς σε όλους εκτός από το συνάφι του. Είναι το ρεμπέτικο, που αναδύεται μέσα από τους λυγμούς των φτωχών και καταφρονημένων.

Με την επιστροφή του στην Αθήνα ο Ν.Σ. πέφτει σε βαθιά κατάθλιψη. Κλείνεται στο σπίτι του, στο Μεταξουργείο και απομονώνεται. Μια σιωπηλή πολεμική αναπτύσσεται εναντίά του, από σχεδόν το σύνολο του έντεχνου μουσικού κατεστημένου. Πρέπει να επιζήσει όμως και έτσι αναγκάζεται να δεχτεί μια θέση βιολιστή στα τελευταία αναλόγια της κρατικής ορχήστρας. Σε κάποια πρόβα ενός πολύ δύσκολου κομματιού, ένα – ένα τα πρώτα βιολιά σταματούν καθώς είναι η πρώτη φορά που το εκτελούν και δεν μπορούν να ανταποκριθούν. Όταν σταματάει και το προτελευταίο, ακούγεται μόνον ένα στο βάθος. Είναι ο Σκαλκώτας που προχωρεί ακάθεκτος και αλάνθαστος με μια μοναδική τεχνική κατάρτιση. Εθεωρείτο ο μάστερ της *prima vista*.

Στην προπολεμική Ελλάδα, ο Μ.Β., μέλος της περίφημης τετράδας του Πειραιώς, στιχουργεί, συνθέτει και παίζει σε μια πολύ παραγωγική περίοδο της ζωής του. Το καθεστώς της 4ης Αυγούστου τον αναγκάζει να συμμαζέψει κάπως το ύφος του, μια κίνηση που τον κάνει αποδεκτό σε ευρύτερες μάζες. Παντρεύεται για δεύτερη φορά μέσα στην Κατοχή, αφορίζεται για αυτό από την Καθολική εκκλησία, χάνει από πρέζα, τον φίλο του και μέλος της τετράδας, Ανέστο Δελιά, έναν «άγγελο στα σκουπίδια», όπως τον περιγράφει, και η σύζυγος του Ευαγγελία του χαρίζει με πέντε γιούς, εκ των οποίων θα χάσει τους δύο.

Με το πέρας της Κατοχής, ο Ν.Σ. αρχίζει κάπως να συνέρχεται, γνωρίζεται και παντρεύεται το '46 την πιανίστρια Μαρία Παγκαλή, ενώ παράλληλα γράφει μανιωδώς. Τον Σεπτέμβρη του '49, μια μέρα πριν γεννηθεί ο δεύτερος γιός του πεθαίνει αιφνιδίως από περισφιγμένη κήλη. Πεθαίνει άγνωστος και παραμελημένος. Έτσι επαληθεύεται η άποψη του δασκάλου και φίλου του Arnold Schönberg, ότι η μουσική σκηνή θα χρειαζόταν πολλά χρόνια για να αντιληφθεί το συνθετικό του ταλέντο. Ο μουσικολόγος και κριτικός Χανς Κέλερ θα το πάει ακόμα πιο μακριά καθώς τον τοποθετεί ανάμεσα στους κορυφαίους συνθέτες του 20ου αιώνα. Ένα από τα τέσσερα «S»: Stravinsky, Schönberg, Skalcottas και Šostakovič.

Μεταπολεμικά ο Μ.Β. γνωρίζει για μια δεκαετία την απόλυτη έκπτωση. Ο κόσμος αλλάζει, η Ελλάδα αλλάζει και ο ίδιος περνά στα αζήτητα. Μετράει τον εαυτό του για αντίκα και τον κόσμο να προτιμά τα τζουκ μποξ από τις πενιές του. Ταυτόχρονα κλονίζεται και η υγεία του με κυριότερο πρόβλημα, για έναν μουσικό, την παραμορφωτική αρθρίτιδα στα δάκτυλα, πέρα από σάκχαρο που τον ταλαιπωρούσε. Οι δισκογραφικές δεν θέλουν κομμάτια του, τα νυκτερινά μαγαζιά προτιμούν άλλες μουσικές. Αναγκάζεται να παίζει δεύτερο μπαγλαμαδάκι σε διάφορα μουσικά σχήματα. Μετά το τέλος της δεκαετίας του '50, θα τον θυμηθούν, θα υπάρξει μια σχετική αποκατάσταση, αλλά το σύνολο της παρουσίας του, θα εκτιμηθεί μετά το θάνατο του τον Φλεβάρη του '72, από νεφρική ανεπάρκεια.

Να δυο ετερόκλητες μουσικές προσωπικότητες, σχεδόν συνομήλικοι με κοινά βήματα, παράλληλες εμπειρίες, δύσκολα χρόνια, δυο γάμους, χαμένα παιδιά, πολλές πίκρες και τεράστιο έργο που έγιναν γνωστοί, αποδεκτοί, σεβαστοί μετά θάνατον.

Ο Χαλκιδεύς Νίκος Σκαλκώτας, με ασήκωτες μουσικές σπουδές, αντίστοιχη καλλιέργεια, σπάνια εκτελεστική δεινότητα στο βιολί, και ο Μάρκος Βαμβακάρης ή Φράγκος, από την Άνω Σύρα, με γραμματικές γνώσεις τρίτης Δημοτικού, αλλά με λαϊκή θυμσοφία που μετουσιώθηκε σε βαθύ ποιητικό οίστρο, και ήχο που ζωντανεύει κάθε πιθανή συγκίνηση.

Ο Κλέφτικος χορός του πρώτου, η Φραγκοσυριανή του δεύτερου θα παραμείνουν εις το διηνεκές, λαμπερά μόνον δείγματα πελώριων μουσικών παρακαταθηκών, που μας άφησαν αυτοί οι δυο αδικημένοι καλλιτέχνες, βαφτισμένοι σε τόσο διαφορετικούς μουσικούς Ιορδάνηδες, αλλά με αρκετά κοινά σημεία που η μοίρα τους προσέφερε.

